

UNELE ASPECTE DE IDENTIFICARE ȘI DEZVOLTARE A COPILOR DOTAȚI ÎN CLASA DE PIAN

Nelea MATCOVSCHI,

profesor de pian, Școala de Muzică or. Fălești,

grad didactic Unu

ORCID ID: 0009-0005-4342-4609

Rezumat: *Prezentul articol elucidează unele aspecte de identificare și dezvoltare a aptitudinilor muzical-artistice ale copiilor dotați muzical în clasa de pian. Valorificarea și eficientizarea potențialului muzical-interpretativ al copilului dotat muzical, presupune identificarea timpurie a capacităților muzicale pentru dezvoltarea lor ulterioară eficientă. Instruirea elevului-pianist în clasa de pian va fi bazată pe identificarea și dezvoltarea aptitudinilor muzicale speciale ale copiilor dotați, prin integrarea lor timpurie în diverse activități de manifestare a capacităților sale muzicale.*

Cuvinte-cheie: *pian, copii dotați, aptitudini muzicale speciale, deprinderi muzical-interpretative.*

SOME ASPECTS OF THE IDENTIFICATION AND DEVELOPMENT OF GIFTED CHILDREN IN THE PIANO CLASS

Abstract: *This article elucidates some aspects of identification and development of musical-artistic skills of musically gifted children in the piano class. Capitalizing and making the musical-interpretive potential of the musically gifted child more efficient, requires the early identification of musical capacities for their further effective development. The training of the student-pianist in the piano class will be based on the identification and development of the special musical skills of gifted children, through their early integration in various activities to demonstrate their musical abilities.*

Keywords: *piano, gifted children, special musical skills, musical-interpretive skills.*

Întroducere. Sistemul de învățământ artistic extrașcolar prin organizarea specifică a procesului educațional, reflectă direct cerințele obiective: educarea personalității prin dezvoltarea aptitudinilor muzicale speciale, valorificarea potențialului muzical-interpretativ al fiecărui copil dotat, dezvoltarea individualizată a capacităților muzicale și a gustului muzical-estetic.

Profilul psihopedagogic al copiilor dotați reflectă următoarele aspecte: copiii dotați se disting prin inteligență ridicată, memorie bună, autocontrol, vocabular bogat, capacitatea de raționament, analiză și sintetizare de informații. În procesul de activitate, ei

exprimă idei originale, având o imaginație bogată, curiozitate, sunt hiperactivi, posedă simțul umorului, ușurință de asociere, flexibilitate și gândire rapidă.

Relevarea educației muzical-pianistice la cerințele vieții contemporane, face necesară identificarea și dezvoltarea aptitudinilor muzicale ale copiilor dotați prin valorificarea unui complex de abilități interpretative: executarea tehnico-artistică, interpretarea la auz, transpunere, citirea a prima vista, interpretare în ansamblu, acompaniament. S. Savshinsky caracterizează talentul muzical al unui pianist elucidând următoarea clasificare a dotării muzicale:

- artistică (artistismul și emoționalitatea performanței interpretative);
- tehnică (virtuozitate și precizie);
- estetică (bogăția timbrală a sunetului).

În concepția lui Sloboda performanța muzicală superioară are două mari componente: componenta tehnică și componenta expresivă [1. p.27]. Componenta tehnică se referă la aspectele mecanice – rapiditatea executării, controlul duratei și intensității sunetelor, sincronizarea mișcărilor etc. Componenta expresivă se referă la variații introduse de executant în parametrii performanței (ritm, timbru, intensitate) și care sunt menite să influențeze aspectele cognitive și estetice ale interpretării. Interacțiunea dintre cele două componente, influența lor reciprocă devine evidentă dacă ne gândim, de exemplu, că realizarea expresivității nu este posibilă fără a stăpâni instrumentul din punct de vedere tehnic [1. p.28].

Consultantul muzical Lloyd Schmidt susține că dotarea muzicală poate fi concepută și identificată pe baza a trei dimensiuni: execuție (performance skills); compoziție sau aptitudini creative (creative ability); deprinderi muzical-perceptive (musical perceptive skills) [1. p.29]. Vanda Weidenbach susține ideea conform căreia toți oamenii dispun de un potențial pentru performanțe muzicale. Autoarea sintetizează factorii ce s-au dovedit a fi foarte semnificativi în determinarea succesului muzical prin influența lor pozitivă asupra învățării și angajamentului în domeniul muzical: expunerea timpurie la experiențe muzicale, anturaj, factori culturali, motivație, încurajare și suport, încredere în sine, predare pozitivă, strategii eficiente de exersare și învățare a muzicii, influența celor de aceeași vârstă, studiul unui instrument muzical, oportunități pentru prestație muzicală [1. p.27].

Lucrul cu copiii dotați este un proces complex, fascinant, care vizează auto-realizarea copilului în arta muzical- pianistică ca personalitate creativă cu o cultură muzicală deosebită. Dar nu putem vorbi despre copiii dotați muzical, fără a desemna rolul profesorului copiilor dotați. În acest context apare întrebarea: care trebuie să fie gradul dotării profesorului de instrument muzical (pian), în instruirea/educarea elevilor dotați? T. Bularga susține că: specificul activității profesorului elevilor dotați și supradotați constă în necesitatea depistării, sprijinirii și stimulării elevilor înzestrați cu capacități superioare în grupuri omogene, eterogene și în formele individuale de lucru [3]. Prin urmare, profesorul de pian trebuie să se adapteze cerințelor impuse de dinamica vieții contemporane,

să fie deschiși spre inovație, spre formare profesională continuă în realizarea educației muzical-interpretative a elevului dotat. Profesorul elevilor dotați va întruni competențe de specialitate și psihopedagogice deosebite și un profil psiho-intelectual compatibil cu cel al elevilor dotați.

Din punct de vedere al *competențelor de specialitate profesionale*, profesorul elevilor dotați trebuie: să fie competent în domeniul pe care îl promovează, să creeze în cadrul clasei o atmosferă comunicativă pozitivă, utilizând flexibil timpul de instruire/educație muzical-instrumentală în dependență de aptitudinile speciale și particularitățile psihologice generale ale elevilor clasei sale. Să colaboreze efectiv cu părinții, să implementeze creativ activitățile muzicale extracurriculare, încurajând elevii prin recompense pentru performanțele sale muzicale.

Din punctul de vedere al însușirilor personale, profesorul trebuie să fie empatic, creativ, punctual, respectuos, inovativ, demonstrând flexibilitate responsabilitate și perseverență; să manifeste un comportament, amabil și sociabil.

O componentă fundamentală a profilului profesorului de pian modern vizează competența de utilizare a tehnologiilor informaționale în practica pedagogică. Motivarea elevilor dotați muzical în era tehnologiilor moderne, poate implica integrarea resurselor digitale în procesul lor de învățare și dezvoltare artistică. Internetul oferă o bogăție de resurse online prin diverse aplicații pentru învățare, ce permit elevilor să exploreze și să creeze muzică într-un mod inovator și interactiv. Elevii pot accesa tutoriale video, partituri muzicale, lecții online și alte materiale educative care îi ajută să-și dezvolte abilitățile tehnico-artistice în mod individual, învățând din experiența altor artiști-instrumentiști prin comunicare cu o audiență mai largă.

O oportunitate de dezvoltare a potențialului interpretativ al copiilor dotați, constă în utilizarea unui curriculum adaptat nivelului superior de aptitudini muzicale prin implementarea unor programe speciale bazate pe diversificarea repertoriului artistic cu o dificultate tehnică sporită, care oferă posibilitatea să acceadă la performanțe excepționale vizând abilități înalte de interpretare artistică. Identificarea este prima etapă ce vizează direct performanța interpretativă ulterioară a elevilor dotați, prin abordarea diferențiată a procesului de predare-învățare-evaluare, în scopul organizării unor activități instructiv-educative care să corespundă cerințelor lor reale de formare.

Copiii dotați muzical în clasa de pian se identifică prin:

- aptitudini muzicale speciale (muzicalitatea);
- inteligență muzicală, creativitate;
- abilități tehnico-artistice;

Aptitudinile se cultivă în baza predispozițiilor care sunt de natură nativă. Predispozițiile conțin potențialități pentru dezvoltarea aptitudinilor și se manifestă în înclinații față de un anumit tip de activitate [7]. În afara activității muzicale aptitudinile muzicale nu se pot dezvolta. Nu se poate ști dacă o persoană are sau nu are aptitudini muzicale, dacă nu este pusă în situația de a face muzică sub orice formă - creare, interpretare sau

audiere. Nivelul suprem de manifestare și dezvoltare a aptitudinilor e marcat prin noțiunile de talent și geniu [7 p.140]. După I. Gagim aptitudinile muzicale se bazează pe: sensibilitatea auzului muzical, simțul ritmului, reacția emoțională la muzică [7. p.141].

Muzicalitatea-ca indicator de depistare a dotării muzicale. Aptitudinile muzicale în îmbinarea lor specifică B.Teplov le-a definit prin termenul de „muzicalitate”. Exponentul de bază al muzicalității constituie, după Teplov „sensibilitatea emoțională”, (receptivitatea, rezonanța, răspunsul, ecoul emoțional) la muzică. Centrul muzicalității omului îl constituie anume această însușire [7].

Yu. Tsigarelli include șase abilități particulare în structura muzicalității: *auzul muzical, capacitatea de ritm muzical, receptivitatea emoțională la muzică, memoria muzicală, gândirea muzicală, imaginația muzicală*. După Tsigarelli, componența aptitudinilor de interpretare muzicală ar trebui să cuprindă și trăsăturile morfologice ale muzicianului. Practica muzicală demonstrează că având talent și abilități muzicale un pianist nu progresaază cu o mână foarte mică. Pentru pianiști este foarte importantă o bună întindere între degete [12. p.18].

Chris afirmă că muzicalitatea are trei laturi principale: intelectuală, emoțională și creativă. Muzicalitatea intelectuală: se caracterizează printr-un simț al ritmului, capacitatea de a distinge înălțimea, intensitatea, timbrul sunetelor și memoria muzicală. Muzicalitatea emoțională sau emoțional-estetică: se exprimă prin sensibilitatea emoțională față de muzică, în dragoste pentru muzică. Muzicalitatea creativă: care dezvoltă sfera fanteziei creatoare și imaginația individului. Muzicalitatea se dezvoltă paralel cu alte aptitudini artistice [11. p. 9].

Auzul muzical, memoria muzicală și simțul ritmic ca indicator de depistare a dotării muzicale. Pedagogi renumiți precum C. Martienssen, M. Chevais, H. Neuhaus subliniază că auzul absolut nu este o condiție necesară pentru a deveni un bun muzician. Auzul muzical relativ este suficient pentru a studia pianul, pentru a însuși și a percepe o creație muzicală, detaliile ei tehnice: intervale, acorduri, modulații etc. Problema auzului muzical și a muzicalității se află în raport cu memoria muzicală deoarece auzul muzical este în ultimă instanță un efect de memorie: memoria sunetelor și a raporturilor de înălțime și culoare dintre ele. Memoria muzicală se dezvoltă de la primele lecții prin exerciții și practică. Copiii dotați muzical posedă o memorie muzicală dezvoltată, ce le permite să rețină și să interpreteze cu ușurință partituri complexe.

Simțul ritmului este caracteristic aproape oricărui copil dotat muzical, dar este relevant faptul că în afara practicii muzicale, simțul muzical-ritmic nu poate progresa și dezvolta.

Inteligența muzicală-ca indicator de depistare a dotării muzicale. C. Turner menționează, că la dezvoltarea aptitudinilor contribuie inteligența, care poate fi definită ca principala aptitudine generală, manifestându-se cu pregnanță în cazul copiilor dotați, indiferent de domeniul artistic la care au predispoziții, prin urmare, inteligența, definită și drept capacitate de a gândi corect, oportun și eficient, reprezintă cea mai importantă

punte de legătură între diferite tipuri de aptitudini, deci și condiția *sine qua non* a integrării educației – artistic – estetice [8. p.25].

Inteligența muzicală reprezintă abilitatea de a recunoaște și de a gândi în sunete, ritmuri, melodii și rime, a fi sensibil la ton, la intensitatea, înălțimea și timbrul sunetului, abilitatea de a recunoaște, a crea și a reproduce muzica, folosind un instrument sau vocea. Este inteligența muzicienilor din toate timpurile. Oamenii înzestrați cu acest tip de inteligență au o percepție fină a melosului și a ritmului în toate evenimentele din viață [8. p.26].

Abilitățile tehnico-artistice ca indicator de depistare a dotării muzicale. Talentul pianistic presupune posesia unor abilități tehnice naturale, cum ar fi: coordonarea mâinilor, flexibilitatea și dexteritatea degetelor, forța și energia necesară pentru a interpreta diverse facturi. Un pianist talentat demonstrează o bună coordonare între mâini, executând simultan pasaje muzicale complexe, fiind un indicator al abilităților motorii fine. Elevii ar trebui să fie capabili să ajusteze tehnica pianistică în funcție de cerințele stilistico-expressive și semantice ale diferitelor compoziții muzicale. Abordarea integrată a capacităților tehnico-artistice îmbunătățește nu numai performanța tehnică, ci și calitatea interpretării muzicale în ansamblu.

Practica pedagogică ne-a demonstrat că maximizarea potențialului individual al copiilor dotați muzical, necesită încurajare și sprijinire printr-o instruire specializată și diferențiată urmând clar *principiul individualizării*. Personalizarea instruirii presupune selectarea individualizată a repertoriului artistic, cu un deosebit tact pedagogic optând pentru diversitatea genului, stilului, bazându-se pe principiul oportunității și raționalității, principiul accesibilității și fezabilității, coerenței și gradualității, trezind interes/motivație ce va constitui cheia succesului pedagogic. La întocmirea repertoriului profesorul ar trebui să țină cont de creșterea treptată, imperceptibilă a elevului, iar în complexitatea pieselor ghidându-se după principiul de la simplu la complex.

Încurajarea creativității copiilor dotați prin improvizarea melodiilor simple la pian, dezvoltă abilități de compoziție și exprimarea personală prin muzică. Încadrarea în proiecte creative va permite elevilor să-și exprime individualitatea, să-și dezvolte propriul stil de manifestare muzical-artistică.

Exigența, disciplina și practica regulată sunt condiții necesare spre cheia succesului, ceea ce rezultă că talentul nu este nimic fără persistență. Dezvoltarea abilităților muzical-pianistice necesită multă muncă și ore de practică instrumentală consecventă chiar și pentru cei mai dotați elevi. „Nu există un mare talent fără o mare voință” a spus Honore de Balzac.

Participarea la spectacole, concerte, oferă *oportunități de performanță* în a experimenta, a se conecta cu diverse forme de artă, fapt care stimulează imaginația, creativitatea elevilor, dezvoltându-le abilitățile sociale de comunicare și cooperare și capacitatea de a gândi în mod inovator. Participarea în diverse proiecte, nu numai că oferă o experiență cultural-artistică, ci contribuie semnificativ la dezvoltarea integrală a elevilor dotați,

având un impact pozitiv asupra aspectelor cognitive, emoționale, sociale și artistice ale vieții lor.

Implicarea activă și susținerea părinților: copiii talentați muzical se nasc cel mai adesea în familii de muzicieni. Faimosul pianist și profesor Heinrich Neuhaus zicea că „părinții buni sunt mai importanți decât profesorii buni”. Disponibilitatea de a sprijini eforturile copilului în orice moment, a împărtăși eșecul și succesul lui: sunt calități ale părinților care împreună cu profesionalismul profesorului, facilitează progresul copilului în explorarea și perfecționarea talentului său, formând cheia succesului pentru dezvoltarea aptitudinilor muzical-interpretative. Colaborarea efectivă cu părinții elevilor dotați, utilizarea creativă a activităților muzicale extracuriculare, încurajează elevii în performanțele sale interpretative contribuind la obținerea stării de bine și a încrederii în propriile forțe creative.

Concluzii. Rezumând cele expuse mai sus, vom remarca că elevii dotați au nevoie nu numai de diagnosticare obiectivă a capacităților individuale, ci și de aplicarea competență a strategiilor muzical-pedagogice speciale orientate spre dezvoltarea continuă a capacităților sale individuale. În acest sens, organizarea demersului educațional va fi bazat pe:

- Perfecționarea continuă a abilităților muzical-interpretative;
- Valorificarea și crearea condițiilor benefice de promovare a parteneriatelor educaționale în vederea încurajării și susținerii copiilor dotați;
- Realizarea diverselor activități de motivare a elevilor, axate pe formarea de competențe necesare elevilor pe tot parcursul vieții;
- Adaptarea demersului educațional la așteptările și potențialul fiecărui elev în parte, asigurând organizarea eficientă a activităților cu caracter interdisciplinar, în parteneriat cu școala, familia și comunitatea;
- Orientarea elevilor dotați spre o carieră preprofesională muzicală, optând pentru un nivel înalt de excelență muzical-interpretativă.

Bibliografie:

1. BULARGA, T., Eficiența învățământului artistic, Iași: Performantica, 2020, p. 100. ISBN 978-606-685-752-9.
2. BULARGA T., Cultivarea succesului artistic la elevii dotați, disponibil https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/211-214_20.pdf . [Accesat 17.01.2024].
3. BULARGA T., Căile de identificare și promovare a copiilor dotați artistic, Revistă științifică a Universității de Stat din Moldova, 2011, nr.5(45). Disponibil:https://ojs.studiamsu.md/index.php/stiinte_educatiei/article/view/1856, [Accesat 10.01.2024].
4. BULARGA T., Psihopedagogia interesului pentru muzică. Disponibil http://tin-read.usarb.md:8888/tinread/fulltext/bularga/psih_ped_muz.pdf, [Accesat 24.01.2024]

5. CURRICULUM la discipline pentru Școlile de Muzică/Arte, Chișinău, 2021,80 p. Disponibil:https://mecc.gov.md/sites/default/files/3_curriculum_eie_arta_muzicala.pdf, [Accesat 22.04.2023].
6. CRIȘCIUC, V., GAGIM, I., Teoria și metodologia predării cunoștințelor muzicale, Bălți, 2019, 183 p. ISBN 978- 9975-50-233-7.
7. GAGIM, I., Dimensiunea psihologică a muzicii, Iași: Timpul, 2003, 280 p. ISBN: 973-612-049-X.
8. GRANEȚKAIA, L., Dimensiunea imagistică a creației muzicale în studiul pianistic, Chișinău: Lira”, 2013, 168 p. ISBN 978-9975-4473-0-0.
9. JIGĂU, M., Copiii supradotați, București: Editura Știință și Tehnică, 1994, 483 p, ISBN 9739623697.
10. TEORIA ȘI METODOLOGIA EDUCAȚIEI ARTISTICE: dimensiuni tradiționale, actuale și de perspectivă BĂLȚI, 2019 ISBN 978-9975-3382-2-6., 215 p. Tipografia Indigou Color, [Accesat 10.11.2023]. Disponibil: <http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/5016/1/Suport%20didactic.pdf>.
11. ТОРОПОВА, А. В., Музыкальная психология и психология музыкального образования, Учебно методический издательский центр Граф пресс, 2008, ISBN 978-5-94678-041-4, 200 p.
12. ЦАГАРЕЛЛИ, Ю. А., Психология музыкально исполнительской деятельности, Санкт-Петербург: Композитор, 2008, ISBN 978-5-7379-0381-7. [Accesat 22.04.2023].
Disponibil: <http://eanw.info/enzilkopedia/psycholigy-muzikalino.pdf>